

ligt voor mij alleen in het Woord Gods. Daaraan hebben we gehoorzaam te zijn, ook al zouden magistraten en plakkaats der prinses daartegen zijn. Doch juist daarom heb ik te meer bezwaar de s.l.e.k. te erkennen als geloofstuk.

13. Zoveel stelde ik de vraag: waaruit weet men dat? En ik geloof, dat hier de heele kwestie zich toespitst. Straks noemde ik het reeds: in het spreken over de s.l.e.k. als scheppingsordinantie beroept men zich op Christus, die inzake het huwelijk dat ook deed. En men meent, dat hier een dam tegen het Barthianisme wordt opgeworpen. Ik betwijfel dat zeer.

Want hoe staat de zaak in Matth. 19? Christus verkondigt ten aanzien van het huwelijk daar weer de wet van den beginne. Doch die wet ontleende Hij aan de Schrift: Gen. 2! M.a.w. deze zeer speciale scheppingsordinantie is in 't Woord geopenbaard. Als het Woord de ordinantie van den beginne niet bewaard had, was de heele scheppingsordinantie omtrent het huwelijk ons onbekend geweest. En was ook niemand in staat geweest die ooit te vinden. Want ik kom hier tot den grooten factor van de zonde. De scheppingsordinantie Gods is niet veranderd, doch ze zou ons zonder Woordenbaring volkomen onbekend zijn. Niemand kan, ook al wordt hij gedreven door wat mr G. noemt het „innerlijk grondmotief“ der Schrift, uit het verworden huwelijk van vandaag ooit de scheppingsordinantie van de onontbindbaarheid van het huwelijk ontdekken. Mr G. suggereert echter, dat wij, wanneer we maar gedreven zijn door het grondmotief der Schrift (schepping, zondeval, verlossing), een visie op de werkelijkheid kunnen winnen en de scheppingsordinantie zoo kunnen opsporen ook zonder dat de Schrift mij die ordinanties met zooveel woorden verkondigt. Daarom is de heele parallel tusschen wat de W. d. W. beoogt en wat Christus deed in Matth. 19 (een parallel als genoemd in het referaat van dr Meulink, p. 14) volkomen fout. In Matth. 19 staat het zoo: de Schrift verkondigt mij de scheppingsordinantie voor het huwelijk. Bij de W. d. W. is het echter: gedreven door (slechts) het grondmotief der Schrift, moet U de werkelijkheid bestudeeren; U vindt dan de visie op de scheppingsordinantie; aldus gedreven ontdekt U in de werkelijkheid en ontleent U aan de werkelijkheid ook het grondmotief der schepping, de s.l.e.k. De Schrift fungeert hier nog min of meer als drijfkracht bij het onderzoek van het geschapene, doch de geschapen en thans door de zonde verwoeste en verworden werkelijkheid zelf openbaart mij Gods scheppingsordinantie. D.w.z. de bedorven „natuur“ maakt mij geloofsstukken bekend, die ik in de Schrift niet vind. Heeft Christus tot de discipelen misschien gezegd: laat U bewegen door wat Ik U zei over schepping, val en verlossing, maar ga dan het bedorven huwelijk maar bestudeeren, dan ontdekt ge vanzelf Gods scheppingsordinantie, de wet-van-den-beginne?

En geloof dan, wat die bedorven natuur u openbaart?

14. Hier is voor mijn besef de tegenstelling het diepst geworden. Het Woord Gods is in geding. Inderijd bij de debatten over art. 2 der Statuten van de Vereen. voor Calv. Wijsbegeerte kon het nog een moment schijnen alsof het alleen ging om de binding aan de belijdenissen. Men wilde niet weten van binding aan de belijdenisschriften; dat waren immers kerkelijke papieren. Men bond zich slechts aan de Schrift, zooals de belijdenis daarvan sprak. Toen heb ik geprotesteerd, omdat men aldus niet bond aan den inhoud der Schrift, die immers in de belijdenisschriften is samengevat. Voor mijn besef was de binding aan de Schrift op die wijze alleen formeel. En — tot mijn leedwezen! — ontdek ik telkens scherper, dat het om de Schrift gaat. Ik zou niet protesteeren, als in een bepaald verband de gansche materiele inhoud der Schrift werd samengevat in „schepping, zondeval, verlossing“, en zou ook nog wel kunnen verdragen als men in dat verband van „motief“ sprak, omdat de Schrift ons inderdaad bewegen moet. Maar ik protesteer wel, als men den inhoud der Schrift tot „schepping, val, verlossing“ reduceert, den bijbel verder gesloten laat, den aldus gereduceerden Schriftinhoud maakt tot grondmotief dat ons beweegt tot en bij het onderzoek der werkelijkheid, om dan voorts aan de bedorven natuur zijn geloofsstukken te ontleenen. Men kan wel met mr G. de vraag naar teksten kwalificeeren als een „verouderd standpunt“, waartegenover dan blijkbaar het moderne staat, dat zoo knap kan spreken van „innerlijk grondmotief“ der Schrift. Maar zoolang Jezus Christus zelf ons voorgaat in de vraag: „hebt gij niet gelezen?“, zoolang Hij als de Paaschvorst uitlegging geeft van al de Schriften van Genesis tot Maleachi, en zoolang de kerk haar belijdenisformulieren vult met citaten uit- en verwijzingen naar de Schriften, zoolang houd ik het vragen naar Schriftbewijs niet voor verouderd, doch voor geboden. Men doet wel, alsof de Schrift de beheerschende plaats houdt; men komt immers gedreven door het innerlijk Schriftmotief tot de erkenning van en den greep naar het grondmotief der schepping, de s.l.e.k. Maar intuschen is in „Bezinning“ al iemand bezig met het ontwerpen van een aparte schoolbelijdenis, zag ik; en misschien volgen er nog wel proeven van een „ge-

zinsbelijdenis“, een „staatsbelijdenis“, een „economische belijdenis“ etc. De s.l.e.k. blijkt inderdaad in die mate een „grondmotief“ te zijn, dat men daarmee zich werpt op het Woord, en zich daardoor laat bewegen voor elken kring een speciale belijdenis te concipieeren; men knipt den bijbel in snippers, en krijgt straks vele kring-belijdenissen, die dan ook wel weer als „originair zelfstandig“ zullen worden aangedien. Met het geloofsstuk der s.l.e.k. maakt men den bijbel kapot en de kerk en de heele samenleving. De wijsgeerige visie op de werkelijkheid proclameert men tot geloofsstuk, de wijsbegeerte wordt hier tot religie. Daarom ben ik veel somberder dan dr Meulink. Of men nu vanuit een filosofieem inzake tijd-eeuwigheid ons den bijbel ontleent à la Barth, of dat men het doet vanuit een filosofieem inzake s.l.e.k. maakt tenslotte weinig verschil. Ik heb misschien gesuft, doch ik heb nooit ook maar vermoed dat de W. d. W. dezen koers zou gaan.

B. HOLWERDA.

POPULAIR-WETEN- SCHAPPELIJKE SCHETSEN

een wankele apologie v.

Op de kernvraag: heeft de HEERE werkelijk zijn verbond opgericht met ons en ons zaad, wordt geen antwoord gegeven. Zijn de kinderen werkelijk bondgenooten, rechtens en ambtelijk bepaald door het verbond Gods? Deze vragen blijven in den nevel.

O, zeker, de schrijver spreekt aanhoudend van de miskenning door de doopsgezinden en Barth van het „U en Uw zaad“ van Handelingen 2, in Petrus' groote Pinksterrede.

Ik wees er reeds eerder op, hoe de schrijver hier twee aspecten meent te moeten onderscheiden. Juist op dit beslissende punt krijgt zijn boven geciteerde uitspraak te belangrijker relief. Hij onderscheidt enerzijds het historisch verbondswoord in de geslachten en anderzijds de diepte-dimensie van het verbond. Dat hij het „U en Uw zaad“ niet ziet als een verbondsrechtelijke bepaling van de positie van al onze kinderen, als een recht schenken op de beloften des HEEREN aan al ons zaad, blijkt ook wel uit een opmerking als deze:

„Het historisch verbondswoord tot Israël in de lijn der geslachten is niet een theoretische, zakelijke mededeeling of statistische qualificatie van allen, die in de lijn dier geslachten worden geboren, maar een levend en machtig Goddelijk verbondswoord, dat roept om in het geloof te worden aanvaard.“²⁷⁾

Wij laten nu de vraag rusten, wie het zoo stellen, dat het verbondswoord Gods een theoretische, zakelijke mededeeling is. Zulke bedekte polemische opmerkingen maakt de schrijver wel meer. Daar komen we toch waarlijk niet verder mee. Maar het is wel duidelijk, wat hij bedoelt. Met de door hem zelf gemaakte caricatuur van de reformatorische verbondsleer, werpt hij overboord het werkelijk verbondskind-zijn van al ons zaad.

Hij spreekt nu eens van het feit, dat Gods belofte-woord „uitgaat“ tot de geloovigen en hun zaad, dan weer van een belofte „over“ ons en ons zaad, — maar van een belofte „tot“ ons en ons zaad, zoodat die belofte nu ook heel dat zaad rechtens toekomt, lezen we niet.²⁸⁾

Het is trouwens frappant, hoe in het uiterst belangrijke hoofdstuk 7, dat handelt over het correlatiemotief in de kritiek van Barth, over de fundeering van den kinderdoop in de beloften van het Verbond, geheel wordt gezweven.

Eigenlijk komt het verweer van den schrijver hier op neer: goed, we geven Barth toe, dat de correlatie behoort tot het wezen van het sacrament. Maar dat heeft den kinderdoop nog niet op. Want deze rust op de instelling Gods en het „wezen“ van het sacrament, de correlatie, behoeft op het moment van de toediening van den doop nog niet aanwezig te zijn, het is Gods vrijmacht die later te schenken.

Een rechte Calvijn-interpretatie?

De schrijver houdt er dus met kracht aan vast, dat de subjectieve pool der correlatie: het geloof dus, bij

²⁷⁾ Kinderdoop, pag. 88.

²⁸⁾ In zijn schrijven over het verband tusschen de belofte Gods en ons zaad, komt de auteur nooit tot een vast, constant spraakgebruik. Zoo schrijft hij b.v. nog op pag. 103:

„In onlosmakelijken samenhang daarmee gaat de belofte uit tot Abraham en zijn zaad en deze belofte baant zich een weg door de geslachten. Ze wordt voortdurend weer opgenomen in vertroosting en vermaning, in accentueering der verantwoordelijkheid, omdat het reeds in het Oude Verbond gaat om de diepte van het Verbond.“

Men lette ook hier weer op het vage spraakgebruik. De belofte „baant zich een weg“ door de geslachten. Wat wordt daarmee bedoeld? Welke belofte? De belofte aan ons en ons zaad of het extra-ridderbosianum (de z.g. onvoorwaardelijke belofte aan de uitverkorenen)? In verband met het spreken over de „diepte“ van het Verbond, zijn wij geneigd te denken aan het laatste.

de kinderen nog niet aanwezig behoeft te zijn om den zin van den kinderdoop te kunnen handhaven. Hij geeft verschillende uitspraken van Calvijn door, waaruit dit ook op krasse wijze blijkt. Zoo b.v. de uitspraak uit Inst. IV, 16, 21: „Daarom is bij den kinderdoop geen meerdere tegenwoordige werking te eischen dan deze, dat hij het verbond, hetwelk God met hen (de kinderen) gesloten heeft, bevestigt en bekrachtigt. De verdere betekenis van dit sacrament zal later volgen, ten tijde als God er in voorziet.“

Het zijn juist deze uitspraken, welke het standpunt door de bezwaarden tijdens de kerkelijke procedure naar voren gebracht, zoo scherp ondersteunen. En men wrijft zich telkens de oogen uit, als men dergelijke uitspraken door den schrijver, dezen schrijver, naar voren gebracht ziet. Hoe kon hij, met deze kennis van Calvijn, de bezwaarschriften op de door het Prae-advies aangevoerde gronden, helpen afwijzen?

Toch zij men in het beoordeelen van deze visie van den schrijver op Calvijn's doopleer voorzichtig.

Al deze citaten, zooals wij boven reeds opmerkten, vertoonen volgens den schrijver slechts een aspect van Calvijn's doopleer.

Er is ook een ander aspect. Dat wordt getoond door die plaatsen uit Calvijn's oeuvre, waar hij er op wijst, dat ook de kinderen vatbaar zijn voor de werking des Geestes. En juist in de samenvoeging van beide aspecten zou de harmonie van Calvijn's doopleer uitkomen.

Inderdaad is het een feit, dat er verschillende uitspraken van den grooten reformator in dit opzicht zijn te noemen. Met name door zijn polemieken met de anabaptisten, werd hij wel gedwongen zich over de wedergeboorte der kinderkens uit te laten.

Maar wij zijn van oordeel, dat de schrijver wel wat ver gaat door deze uitspraken van Calvijn te verheffen tot een aspect van Calvijn's doopleer.

Ze zijn veel meer een randmogelijkheid, welke de groote reformator stelt om de vrijmacht Gods niet te begrenzen en den weg voor de zaliging der kleine kinderkens open te houden.

De schrijver geeft dit ook wel toe, maar hij breidt de strekking van deze citaten toch wel wat ver uit, als hij schrijft:

„dat Calvijn de werkelijkheid van illuminatio en regeneratio der kinderen heeft aanvaard „in verband met het behooren van de kinderen tot de gemeente en met de vroegstervende kinderen“.

De wederdoopers werpen den reformatoren tegen: „Maer hoe worden de jonghe kinderkens, segghense, weder-geboorn, die geen kennis hebben van goet noch quaet? Wij antwoorden, dat het werk Gods, ofschoon wij 't niet kunnen begrijpen, evenwel zijn voortgang heeft.“

Voorts dat de jonghe kinderen die saligh te maken zijn (ghelijc alser voorwaer uyt dien ouderdom sommige behouden worden) voor henen van den Heere worden weder-geboorn, dat is klaer en seker. Want indiens haer aengeboorn verdoorventheit uijt des moeders lijf met sich brengen: so moetense daer van gereynight worden, eers in Godes Rijk worden toegheleyn: in het welck niemant van die, die beveelt of onreijn zijn, in en gaet.“²⁹⁾

Calvijn geeft in deze paragrafen telkens en telkens weer aan de Wederdoopers dit bescheid, dat het God vrijstaat van den regel, dat het geloof is door het gehoor, af te wijken bij de kleine kinderkens.

Frappant is ook dit citaat, waarvan Berkouwer ook een gedeelte doorgeeft. Het is de aanhef van IV, 16, 19:

„Maer het gheloof, segghense, komt uijt het ghehoor, en de kinderkens en hebben het gebuyck des ghehoors noch niet bekomen, sij en zijn oock niet bequaem om God te kennen, als dewelcke, ghelijc Moyses leert, van de wetenschap beyde des goedts en des quaets ontbloot zijn. Doch sy en bemerken niet, dat d' Apostel, wanneer hij 't ghehoor maect tot een beginsel des geloofs, alleenlick beschrijft het ghewoonlike beleydt en stuyt 't welck Godt in 't roepen van de synne pleeght te houden: maer hem geen eeuwighen regel en stelt dat hij gheen ander middel en soude mogen gebruycken.“

Hier komt inderdaad de vrijmacht Gods uit. God stelt ons den regel, dat het geloof uit het gehoor is. Maar hij behoudt Zich zelf de vrijheid voor, zeer jonge kinderkens, buiten dezen regel om, te zaligen.

²⁹⁾ Institutie, IV, 16, 17. Wij citeeren uit de vertaling van Corsmaunus, opnieuw uitgegeven door Dr A. Kuiper. Deze vertaling is krachtiger, dan die van Dr Sizoo.

Bij de vergelijking van beide vertalingen, kan men interessante ontdekkingen doen.

Zoo b.v. van dit gedeelte uit IV, 16, 17: Opus Dei, etiam si captiui nostro non subiacent, nontamen est nullum. Corsmaunus vertaalt (zie boven): „Wij antwoorden, dat het werk Gods, ofschoon wij 't niet kunnen begrijpen, evenwel syn voortgang heeft.“

Sizoo vertaalt: Wij antwoorden, dat het werk Gods, ook al valt het niet onder ons begrip, toch aanwezig is.“

De laatste vertaling sluit zich oogenenschijnlijk nauwer aan bij den Latijnschen text. Toch geeft Corsmaunus Calvijn's bedoeling zuiverder weer. Letterlijk zegt Calvijn: het werk Gods is toch niet niets. Een dubbele ontkennning is een krachtige bevestiging. Vandaar, dat Corsmaunus vertaalt: het werk Gods heeft voortgang. Sizoo vertaalt: het is toch aanwezig. De laatste vertaling sluit zich nauw aan bij de Kuyperiaansche idee van een sluimerende wedergeboorte. Die van Corsmaunus laat andere mogelijkheden open. Zelfs vertalen van Calvijn is geen neutraal werk!!